

ЛІКИ ВІД МАНКУРСТВА

Рец. на док. фільм: “Закляття безпам’ятства. Голодомор 1932–1933 років на Луганщині” (продюсер Ірина Магрицька, автор сценарію та режисер Олександр Крамаренко, оператор Олексій Мовсес).

Документально-публіцистичний фільм “Закляття безпам’ятства. Голодомор 1932–1933 років на Луганщині”, створений луганськими авторами 2008 року, вустами очевидців та через авторський текст розповідає про геноцид, затіяний більшовицькою владою на родючій землі України.

Фільм складається із прологу та двох частин — “Ознаки злочину” та “Як це сталося”. Всі три компоненти побудовано на документальних кадрах, відзнятих у ХХ столітті та в наш час.

Фільм відкриває вражаюча розповідь жительки с. Бабичеве Троїцького району Дарії Гусаченко, 1914 р. народження. Хоча помітні емоційність і величезне хвилювання респондента при згадці про Голодомор, проте добра пам’ять і наведені факти одразу окреслюють масштаби трагедії 1932–1933 рр. Дивлячись і слухаючи вже першого зі свідків, переконалися: замовчувати або відкидати проблему визнання Голодомору можуть лише ті, кому байдужа доля Українського народу. Кілька опитаних на вулицях Луганська осіб репрезентують увесь спектр думок — від безапеляційного заперечення Голодомору до визнання його геноцидом. Такий підхід підкреслює об’єктивність авторів, яку вони сповідують протягом усього фільму. Пролог визначив подальший стрижень проблеми: пам’ятати й нести до людей правду чи всіляко підтримувати облуду, якою наповнювали українську історію в радянські часи?

Усна історія, широко представлена у фільмі, підтвердила штучність голоду, викликаного московською владою з розрахунку назавжди поставити на коліна українську націю. Тим, хто сумнівається в достовірності сказаного очевидцями, можна було б порадити пошукати свідків, які б спростували сказане. Можна зрозуміти літніх людей, приїжджих із Росії чи з Білорусії, які плутають голодування з Голодомором, натомість важко одразу збагнути причини бездоказових заперечень з боку досить імпозантних, нерідко наділених в неза-

лежній Україні владою осіб. При бажанні цьому можна зарадити, якби комусь удалося провести окреме дослідження: хто ці люди за соціальним становищем, за ідеями тепер і в минулому? Чи вони є манкуртами, дітьми постгеноцидного суспільства, чи нащадками отих більшовиків, активістів, які відбирали останні шматки хліба, останню пригорщу зерна, квасолі, про що розповідає фільм?

Неймовірно, що через 75 літ автори фільму розшукали очевидців, старожилів, у яких і нині світла пам’ять і які й досі зі сльозами на очах та болем у серці згадують про страхіття Голодомору. Це справжня творча удача — зустрітись із людьми, поважний вік яких не зміг стерти з пам’яті давно минулі часи. Анастасія Гура, 1908 р. народження, Марфа Анікеєва й Петро Карнаух, 1912 р. народження, Іван Артюшенко, 1914 р. народження, Марія Мамай, 1915 р. народження, Олександра Шевченко й Антон Цілуйко, 1920 р. народження, Ольга Дорофеева, 1921 р. народження, Марія Грицай, 1922 р. народження, Андрій Гринько, 1923 р. народження... Слухаючи їх, спостерігаючи за жестами нагруджених рук і вдивляючись у виморені тяжкою працею і часом обличчя, впевнюєшся: визнання чи невизнання Голодомору є тим життєвим кредо, яке миттєво розкриває рівень національної свідомості, освіченості, культури і просто людяності. Для багатьох війна була менш страшним лихом, аніж голод, який нівечив тіло і душу, без зброї вбивав дорослих і дітей, а ворог був таким багатоликим. Варто вклонитись і сподвижникам, які самовіддано дошукувались до істини, і головним героям фільму, одвічним сільським трудівникам.

Автори фільму не оминають найскладніших проблем вивчення Голодомору і його сприйняття світовою спільнотою. Трагедію Українського народу подано на величезному тлі історії інших народів. Піднято питання історичної відповідальності за геноцид Українського народу, визначення його винуватців, показано позицію керівників інших держав у

роки геноциду. Автори не лестять нікому — ні сусіднім країнам, ні Західній Європі, ні Ізраїлю, ні США, відстоюючи інтереси України, яка, маючи стільки природних переваг, внаслідок політичних, економічних, демографічних, духовних катаклізмів з величезними труднощами відроджує свою справжню історію і культуру. Цілком слушною є ідея фільму, що це відродження неможливо здійснити в забутті минулого, закляття безпам'ятства необхідно позбутися, якщо ми хочемо зберегти свою мову, свій народ, свою державу.

Автори структурували спогади очевидців таким чином, щоб глядач міг переконатися і у масштабах вимирання людей, і в неможливості виїхати за межі України, і у повному вилученні усього істивного, що ніяк не пов'язується з індустріалізацією. Для посилення доказовості автори фільму використовують наукові дослідження, аналізують загальноекономічну ситуацію в СРСР і, зокрема, на Луганщині, де теж будувались промислові підприємства і водночас вимирали села.

Публіцистична гострота фільму не може залишити байдужою жодну людину, яка його перегляне. Однією з важливіших особливостей фільму є те, що він знятий на матеріалах Луганської області, розташованої поруч з Російською Федерацією. Саме з Луганщини завдяки творцям фільму пролунала чітка відповідь на питання, чи так само лютував голод в Росії, як у сусідній Україні, чи легко було

завезти із-за меж УСРР борошно, зерно, іншу їжу і чому це доводилось робити, навіть відкривались торгсини тощо.

Не важко передбачити, що не всім, хто перегляне цей фільм, може сподобатися прямота авторів, смілива критика на адресу тієї частини народних обранців, які, відкидаючи проблему Голодомору і запопадливо ставлячись до посадовців сусідньої держави, фактично зневажають історію своєї країни. На наш погляд, не варто було б стільки уваги приділяти публікації в газеті “Вечірні вісті” за авторством О. Турчинова (вересень 2003 р.), адже стаття не є науковим дослідженням, та й газета не є фаховою.

На завершення окремо відзначимо актуальність і високий патріотизм фільму, його вдалий сценарій і режисуру, майстерну роботу оператора, добрий дикторський голос. Використавши свідчення місцевих жителів та кінодокументи, автори фільму піднялися на високий рівень узагальнень, домоглися переконливості в обґрунтуванні своєї позиції, співзвучної із болями свого народу.

Хоча фільм розкриває найтяжчі сторінки історії, завдяки професіоналізму авторів він залишає почуття оптимізму і неминучого торжества справедливості і правди. Фільм доцільно було б продемонструвати на Першому національному каналі та передати для використання до обласних телестудій і навчальних закладів.

Іван ЗУЛЯК (м. Тернопіль)

ЗГАДАТИ ВСІХ ПОІМЕННО

Рец. на: Реабілітовані історією. Тернопільська область /Упоряд. О. Г. Бажан, Є. О. Гасай, П. З. Гуцал. — Тернопіль: ВАТ “ТВПК “ЗБРУЧ”, 2008. — 728 с.

Восени 2009 р. минуло 70 літ так званому “Золотому вересню”. Зайняття військами Червоної армії території Західної України, утвердження тут радянської влади та початок перетворень в усіх сферах життя на комуністичних засадах, входження краю до СРСР в складі УРСР — ось основні віхи цієї події.

Вона дала нагоду ще раз згадати й осмислити, що приніс тоталітарний радянський режим у його сталінському варіанті західним українцям, як і всьому нашому народові. Загальновідомо, що одним із значимих проявів політики цього режиму в Західній Україні стали масові репресії і терор, придушення національно-